

อาเซียน 2015 กับ การเมืองไทย

เอกสารประกอบการบรรยาย

วิชา SOC113 การเมืองการปกครองไทย

วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2555

ผู้บรรยาย

ภูวิน บุนนยะเวชชีวิน

อาเซียน คือ อะไร?

- ASEAN

Association of Southeast Asian Nations

- อาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาเซียนก่อตั้งเมื่อไหร่ ? ใครก่อตั้ง?

- อาเซียนก่อตั้ง 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510)

- ประเทศสมาชิกก่อตั้ง

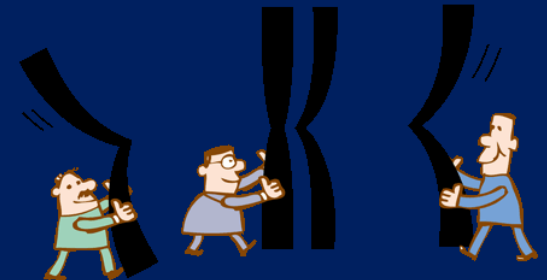
ไทย

มาเลเซีย

อินโดนีเซีย

ฟิลิปปินส์

สิงคโปร์

ทำไมถึงก่อตั้งอาเซียน

- ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) หรือ ปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration)
- ความเจริญทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางวัฒนธรรม และ ความก้าวหน้าทางสังคม
- สันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาค ***
- ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และการจัดการ **
- ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวิจัยและฝึกอบรม

ทำไมถึงก่อตั้งอาเซียน

- ความร่วมมือทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การขนส่งและการสื่อสาร และพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ส่งเสริมการศึกษาเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ความร่วมมือกับองค์การภูมิภาคและองค์การระหว่างประเทศ

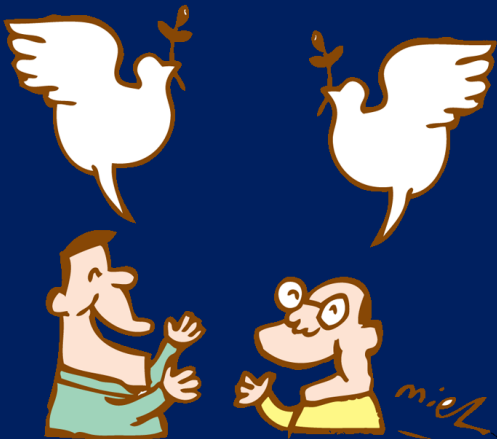
ประเทศอื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อไหร่

- อาเซียน มีลักษณะเปิด คือ ยินดีรับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าเป็นสมาชิกหากรับหลักการอาเซียน
- บรูไน (1984)
- เวียดนาม (1995)
- ลาว และ พม่า (1997)
- กัมพูชา (1999)

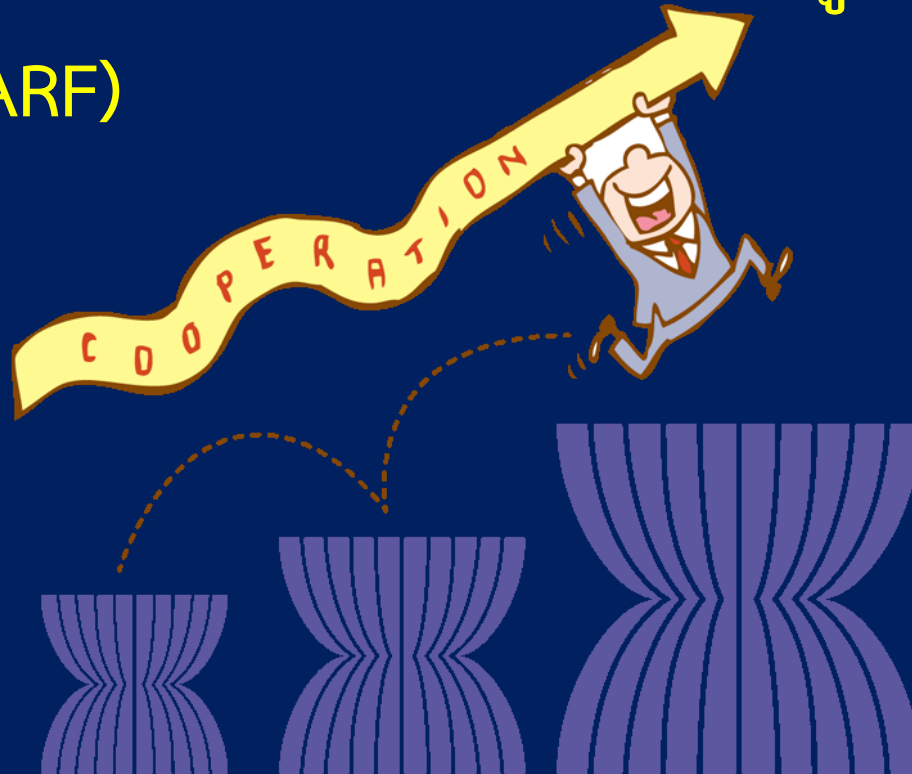
อาเซียนประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง ?

- สร้างหลักการในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ
เครือข่ายของความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบาย และ
พัฒนาการตระหนักรู้ถึงความเป็นภูมิภาค
- ป้องกันการเกิดขึ้นของสงครามภายในภูมิภาค ***
- สงครามไม่ใช่ทางเลือกของประเทศสมาชิกอาเซียน ?

อาเซียนประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง ?

- สร้างปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจผ่านระบบประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partners), การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF)

อาเซียนประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง ?

- อาเซียน ริเริ่มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ผ่านการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) โดยประเทศสมาชิกลงนามความตกลงในปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ.2535) ***
  - ริเริ่มโดยไทยในสมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน
  - ให้มีการลดอัตราภาษีศุลกากรที่เท่ากันตามระยะเวลาที่กำหนด โดยให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ลดอัตราภาษีศุลกากรให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายในปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) และมีระยะเวลาผ่อนผันสำหรับประเทศสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ ตามช่วงเวลาก่อน/หลังที่เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

อาเซียนประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง ?

- ส่งเสริมความร่วมมือในประเด็นอื่น ๆ อาทิ

สิ่งแวดล้อม

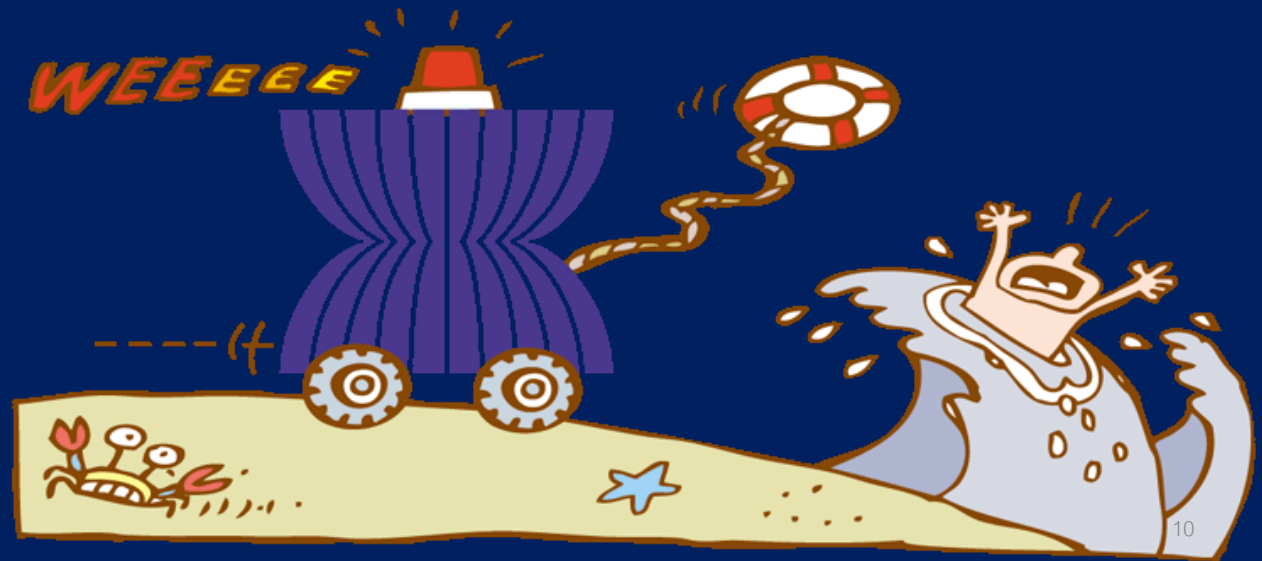
ภัยธรรมชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้าย

โรคระบาด

การท่องเที่ยว

ฯลฯ

หลักไม่แทรกแซงกิจการภายใน ***

- ทำไมอาเซียนถึงยึดหลักไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก (non-interference) ?
- สนธิสัญญาเวสฟาเลีย ค.ศ.1648 – อำนาจอธิปไตยของรัฐ
- อาเซียนยึดมั่นในข้อมติของสหประชาชาติในการแก้ปัญหา
- อาเซียนเชื่อว่าไม่มีประเทศสมาชิกใดต้องการให้ผู้อื่นเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของตน เพราะปัญหาภายในส่วนใหญ่ไม่อาจแก้ไขได้โดยมาตรการของภายนอก

หลักไม่แทรกแซงกิจการภายใน ***

- อย่างไรก็ตามหากปัญหาภายในส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อประเทศสมาชิกอื่น หรือ เสถียรภาพและสันติภาพของภูมิภาค อาเซียนอาจเข้าไปมีบทบาทให้ความช่วยเหลือ (แต่ไม่ได้แทรกแซง) อาทิ ในรูปของปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรม เป็นต้น
- ตัวอย่างความช่วยเหลือดังกล่าว อาทิ
สถานการณ์ไฟป่าในอินโดนีเซีย
สถานการณ์ในพม่า (กรณีภัยธรรมชาติ)

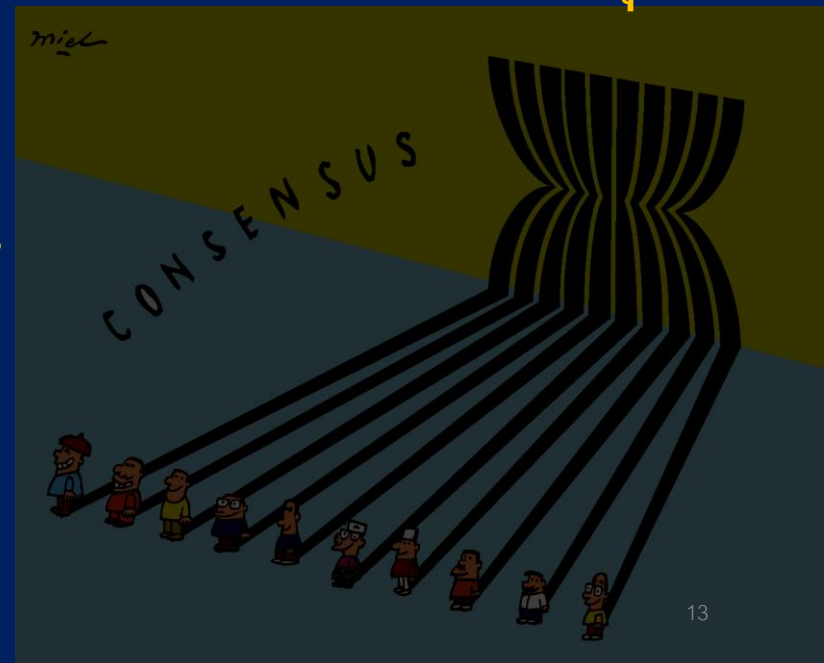

กลไกและการตัดสินใจของอาเซียน

- กลไกหลักของอาเซียน – การประชุม

มีการประชุมกันของผู้แทนประเทศสมาชิกในหลายระดับ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่อาวุโส รัฐมนตรี ในด้านต่าง ๆ และการประชุมสูงสุด คือ ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ซึ่งเป็นการประชุมในระดับผู้นำรัฐบาล

- อำนาจการตัดสินใจของอาเซียน
  - จันทามติของประเทศสมาชิก

การประชุมกับประเทศคู่เจรจา

- การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศคู่เจรจา (PMC)
- ASEAN+1 (ที่ละประเทศ กับ ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้)
- ASEAN+3 (APT) (ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้) -- ปัจจุบันมีประชุมในระดับผู้นำด้วย
- ASEAN+6 (เพิ่ม อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์)
- ASEAN+8 (เพิ่ม สหรัฐอเมริกา รัสเซีย)

เอกสารสำคัญของอาเซียน

- ปฏิญญากรุงเทพฯ หรือ ปฏิญญาอาเซียน (1967)
เอกสารก่อตั้งสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- เขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Zone of Peace Freedom and Neutrality) (1971)
เป็นเอกสารที่ประกาศว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเขตสันติภาพ อิสระ และความเป็นกลาง จากการแทรกแซงในทุกรูปแบบจากประเทศมหาอำนาจภายนอก

เอกสารสำคัญของอาเซียน

- สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(Treaty of Amity and Cooperation: TAC) (1976) **
เป็นสนธิสัญญาเพื่อกำหนดหลักการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาค
  - เคารพในอำนาจอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน
  - หลีกเลี่ยงแทรกแซงกิจการภายใน
  - การแก้ไขปัญหาโดยสันติ การไม่ใช้หรือขู่ว่าจะใช้กำลัง
  - เป็นอิสระจากการแทรกแซงหรือบ่อนทำลายจากภายนอก
  - มีมาตรการเกี่ยวกับแนวทางยุติความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยอาศัยกลไกคณะรัฐมนตรี (High Council)

เอกสารสำคัญของอาเซียน

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1987 อาเซียนได้เปิดให้ประเทศนอกภูมิภาคสามารถให้การภาคยานุวัติ (accession) สนธิสัญญา TAC ได้ เพื่อส่งเสริมเสถียรภาพและสันติภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone Treaty: SEANWFZ Treaty) (1995)
เป็นสนธิสัญญาเพื่อประกาศว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์

เอกสารสำคัญของอาเซียน

- กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) (ใช้บังคับ 2008) ***
  - เป็นกฎบัตรที่เป็นทางการ ทำให้อาเซียนมีสถานะเป็น “บุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ” *** ทำให้อาเซียนเป็นองค์การที่อยู่บนฐานของหลักกฎเกณฑ์ (rule-based organization)
  - เน้นย้ำหลักการของอาเซียน โดยเฉพาะหลักไม่แทรกแซงกิจการภายใน บурณภาพแห่งดินแดน ฯลฯ
  - เพิ่มและส่งเสริมบทบาทของสำนักเลขาธิการอาเซียน
  - เพิ่มรอบการประชุม อาทิ การประชุมสุดยอดเพิ่มเป็น 2 ครั้ง/ปี
  - ปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมโครงสร้างของอาเซียน

เอกสารสำคัญของอาเซียน

- พยายามสร้างกลไกในการแก้ไขความขัดแย้งในประเด็นความตกลงต่าง ๆ ของอาเซียน และให้เลขาธิการอาเซียนตรวจสอบการปฏิบัติตาม และรายงานต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
- เพิ่มโครงสร้างด้านสิทธิมนุษยชน
- สร้างประชาคมอาเซียนโดยแบ่งเป็นสามเสาหลัก ภายในปี ค.ศ.2015 (พ.ศ.2558) ได้แก่ ***

ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: APSC)

ประชาคมเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community: AEC)

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ***

- เป็นเป้าหมายการรวมกลุ่มทางภูมิภาคทางเศรษฐกิจ (regional economic integration)
  1. รวมกลุ่มเป็น ตลาดเดียว (single market) หรือ ตลาดร่วม (common market) ***
  2. เป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง
  3. เป็นภูมิภาคของการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม
  4. เป็นภูมิภาคที่บูรณาการไปสู่เศรษฐกิจโลก

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

- ทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ Bela Balassa
  1. ข้อตกลงหรือเขตการค้าเสรี (Free trade area or agreement – FTA)
  2. สหภาพศุลกากร (Custom union – CU)
  3. ตลาดร่วม (Common markets – CM)
  4. สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and monetary union – EMU)
  5. สหภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง (Economic and political union – EPU)

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

1. ข้อตกลงหรือเขตการค้าเสรี (Free trade area or agreement – FTA) ***

ข้อตกลงหรือเขตการค้าเสรีเป็นรูปแบบพื้นฐานที่สุดของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ประเทศคู่เจรจาตกลงที่จะเปิดเสรี ลดอุปสรรคทางการค้า อาทิ ภาษี หรือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการค้า ระหว่างกัน อย่างไรก็ตามประเทศคู่เจรจายังคงไว้ซึ่งสิทธิในการกำหนดนโยบายทางการค้าต่อประเทศที่ไม่ใช่สมาชิก

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

2. สหภาพศุลกากร (Custom union – CU)

สหภาพศุลกากรเป็นขั้นการรวมกลุ่มในขั้นที่สูงขึ้นโดยไม่เพียงมีข้อตกลงหรือเขตการค้าเสรีระหว่างกัน แต่ยังมีการกำหนดพิกัดอัตราภาษีต่อภายนอกเหมือนกัน (common external tariff) โดยประเทศสมาชิกรับเอาพิกัดอัตราภาษีต่อภายนอกเหมือนกันมาใช้กับประเทศที่ไม่ใช่สมาชิก

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

3. ตลาดร่วม (Common market – CM) หรือ ตลาดเดี่ยว (Single market) ***

ตลาดร่วม หรือ ตลาดภายใน (internal markets) เป็นการขยายระดับการรวมกลุ่มของสหภาพศุลกากร โดยขจัดอุปสรรคที่จะขัดขวางการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิต อาทิ ทุนและแรงงาน

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

4. สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and monetary union – EMU)

สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน เป็นการรวมกลุ่มทางการเงิน (monetary integration) โดยประเทศสมาชิกรับนโยบายเศรษฐกิจและการเงินร่วม คือ การใช้เงินสกุลเดียวกัน (common currency) และมีการจัดตั้งองค์กรที่ทรงสิทธิ์อำนาจทางการเงินของภูมิภาค เพื่อรับผิดชอบนโยบายดังกล่าว สหภาพทางเศรษฐกิจและการเงินทำให้ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในประเด็นต่าง ๆ ของนโยบายทางการเงินและเศรษฐกิจ อาทิ นโยบายทางการคลังและอุตสาหกรรม เพราะสหภาพนี้จะทำให้เกิดการล้นออก (spill-overs) จากนโยบายหนึ่ง ๆ ไปสู่นโยบายด้านอื่น เช่น นโยบายด้านการเงินนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการนโยบายด้านภาษี เป็นต้น

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

5. สหภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง (Economic and political union – EPU)

สหภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นขั้นสูงสุดของการรวมกลุ่มทางภูมิภาค โดยประเทศสมาชิกรวมตัวกันเป็นสหพันธรัฐสหภาพ (federal union) ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การเป็นรัฐเดี่ยว

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

สรุป ระดับการรวมกลุ่มตามทฤษฎีของ Balassa

	การค้าเสรีใน บางรายการ	นโยบาย การค้าร่วม	การไหลเวียน ของปัจจัย การผลิตเสรี	นโยบาย การเงินและ การคลังร่วม	นโยบาย การเมืองและ ความมั่นคง ร่วม
FTA	✓	✗	✗	✗	✗
CU	✓	✓	✗	✗	✗
CM	✓	✓	✓	✗	✗
EMU	✓	✓	✓	✓	✗
EPU	✓	✓	✓	✓	✓

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

- การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ก่อนและหลัง ปี ค.ศ.2015 (พ.ศ.2558) อาเซียนอยู่ที่ลำดับใด? ***
- 1992 – ปัจจุบัน เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)
  - อยู่ที่ระดับที่ 1 คือ ข้อตกลงหรือเขตการค้าเสรี
- 2015 เป็นต้นไป ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
  - จะเข้ามาอยู่ที่ระดับที่ 3 คือ ตลาดร่วม / ตลาดเดียว

แนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

- ภูมิภาคนิยมแบบเก่า (Old Regionalism) ภาครัฐเป็นผู้หลักดันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (อาทิ ตามทฤษฎีของ Balassa) – กระบวนการจากบนลงล่าง (top-down)
- ภูมิภาคนิยมใหม่ (New Regionalism) ให้ความสำคัญกับกระบวนการภูมิภาคภิวัตน์ (regionalization) ซึ่งหมายถึง ภูมิภาคที่ไม่ใช่รัฐได้มีการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมกันอย่างซับซ้อนและเป็นการรวมกลุ่มโดยพฤตินัยไปก่อนภาคนโยบายจึงค่อยออกมาตามกระบวนการนั้น – กระบวนการจากล่างขึ้นบน (bottom-up)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กับ การเมืองไทย

- สังคมไทยพร้อมหรือไม่? เพราะ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับที่ลึกซึ้งย่อมกระทบต่อภาคส่วนทางเศรษฐกิจบางภาคส่วน อาทิ ภาคการเกษตร ที่เริ่มได้รับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน (CAFTA)
- รัฐบาลจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อเยียวยาภาคส่วนที่ได้รับ ความเสียหายจากการเปิดเสรี

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กับ การเมืองไทย

- แม้ในปี 2015 ประชาคมอาเซียนจะไม่ได้เปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาอย่างเสรี (สิทธิในการประกอบอาชีพ คือ ยังจำกัดเฉพาะแรงงานฝีมือในไม่กี่อาชีพ) แต่หากในที่สุดมีการเปิดเสรีอย่างเต็มที่ตามแผนที่วางไว้ แรงงานไทยมีศักยภาพและความพร้อมเพียงพอที่จะแข่งขันกับแรงงานจากประเทศสมาชิก
- จากประเด็นข้างต้นย่อมนำไปสู่กระแสชาตินิยม และการกีดกันทางสังคม รัฐบาลจะตอบสนองต่อกระแสดังกล่าวอย่างไร?

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กับ การเมืองไทย

- ประชาชนและสังคมไทยตระหนักถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี 2015 มากน้อยเพียงใด กล่าวให้ถึงที่สุด มีประชาชนไทยรู้จักอาเซียนแค่ไหน ?
- ภาพความเป็นศัตรูที่ฝังลึกอยู่ในความคิดและจิตกรรมความเป็นชาติของไทย (รวมทั้งความเป็นชาติของประเทศอื่น) จะถูกลบล้างหรือทำให้เบาบางลงได้มากน้อยเพียงใด
- ผู้นำประเทศสมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนแค่ไหนในการจัดการความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กับ การเมืองไทย

- นโยบายการศึกษาของแต่ละประเทศสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนเพียงพอหรือไม่ และก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนมากแค่ไหน รวมทั้งทำอย่างไรจะทำให้ประชาชนไทยมองการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจว่าเป็นโอกาส มากกว่าภัยคุกคาม

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาเซียน

- สำนักเลขาธิการอาเซียน

<http://www.aseansec.org/>

- โครงการ ASEAN Watch

<http://aseanwatch.org/>

